

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXIV. ROČNÍK

3. ČÍSLO

JÚN 2019

Foto: Ľubomíra Fallerová

Foto: EF

*V XIII. obvode na národnostnom festivale
5. strana*

Foto: EF

*Opäť u našich priateľov v Slovenskom Komlóši
11. strana*

Foto: EF

*Bryndzové halušky a kapustnica v II. obvode
11. strana*

Foto: EF

*Počúvajte málo, čo sa iste stálo...
12. strana*

Foto: EF

*Jánošík a čipky v XX. obvode
14. strana*

Foto: Jozef Schwarz

*Pilišske čize plešaté zamyslenie
15. strana*

Pracovná jar Slovenskej samosprávy Budapešti

Slovenská komunita v Budapešti v týchto mesiacoch prežíva na udalosti mimoriadne intenzívne obdobie.

Slovenská samospráva Budapešti na zasadaní, ktoré sa uskutočnilo 8. mája, prerokovala okrem finančných záležitostí a úloh súvisiacich s chodom samosprávy aj organizačné otázky vyplývajúce z početných májových a júnových podujatí.

Čo sa týka finančných záležitostí, na prvom mieste by som sa zmienil o oslave, ktorá sa konala posledný májový deň pri príležitosti 70. výročia vzniku školy s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti, na ktorú menšou sumou prispela aj SSB. V súvislosti s podporou poskytovanou Materskej škole, základnej škole, gymnáziu a internátu s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti je vhodné spomenúť, že vďaka našej organizačnej a finančnej pomoci sa začiatkom júna uskutočnil v Mojmirovciach na Slovensku jazykový tábor pre 25 žiakov základnej školy.

V sledovanom období sa v réžii slovenských samospráv pôsobiacich v jednotlivých mestských častiach, respektíve Slovenskej samosprávy Budapešti konalo veľa zaujímavých podujatí. Niektoré z nich sa podarilo realizovať vďaka spojeniu síl a finančných prostriedkov. Medzi takéto patrilo 16. mája vystúpenie Divadla Jána Palárika z Trnavy. Herecký kolektív pozostávajúci z mladých umelcov zožal s veselohrou Zmierenie

alebo dobrodružstvo pri občinkoch veľký aplauz početného obecnstva.

Ďalšou významnou udalosťou bola aj v tomto roku tradičná púť budapeštianskych Slovákov do Zalaváru, niekdajšieho Blatnohradu. Z dôvodu stretu viacerých akcií SSB v tomto roku 16. júna usporiadala pútnický zájazd, na ktorom sa zúčastnilo okolo 50 ľudí. Predsedníčka SSB **Edita Hortiová** a podpredseda **Pavol Beňo** sa 22. júna vydali do Zalaváru ešte raz, a to na pietnu slávnosť usporiadanú vojenskými ordinariátmi Maďarskej armády a Ozbrojených síl SR. Na slávnosť okrem početnej skupiny pútnikov z Bratislavy a zo Senca pricestovali aj generálny riaditeľ Sekcie ľudských zdrojov ministerstva obrany SR, brigádny generál **Boris Ďurkech**, podpredseda Nitrianskeho samosprávneho kraja **Igor Éder**, vedúci Katedry histórie Pedagogickej fakulty Univer-

zity Komenského v Bratislave **Róbert Letz**, ako aj generálny konzul Slovenskej republiky v Békešskej Čabe **Emil Kuchár** a riaditeľka Slovenského inštitútu v Budapešti **Ildikó Siposová**. Z maďarskej strany sa na pietnom zhromaždení zúčastnil poslanec maďarského parlamentu **Jenő Manninger** a starostka Zalaváru **Ildikó Horváthová**.

V súvislosti s uctievaním pamiatky sv. Cyrila a Metoda je vhodné pripomenúť, že 20. júna sa v obci Močenok na Slovensku konalo valné zhromaždenie Združenia európskej kultúrnej cesty sv. Cyrila a Metoda, ktorého prídruženým členom je Slovenská samospráva Budapešti. Náš zbor zastupoval podpredseda **Pavol Beňo**. Na programe zasadnutia bolo schválenie výročnej správy o činnosti a hospodárení združenia v roku 2018, voľba predsedu, diskusia o prioritách činnosti v roku 2019, o projektoch a ich financovaní, schválenie žiadostí nových záujemcov o členstvo a zatiaľ neúspešná žiadosť o certifikáciu kultúrnej cesty Cyrila a Metoda v Rade Európy.

Valné zhromaždenie opätovne potvrdilo vo funkcii doterajšieho predsedu združenia **Jana Pijáčka** a odsúhlasilo prijatie nových členov, menovite obce Terchová a Slovenského domu Centropa v Bratislave, respektíve schválilo žiadosť obce Zalavár o status pozorovateľa.

Pri pamätníku sv. Cyrila a Metoda

Foto: autorka

V nedeľu 16. júna sme my, pútnici z Budapešti, prežili v Zalaváre veľmi príjemný deň. Pričinili sa o to *Slovenská samospráva Budapešti*, starostka obce **Ildikó Horváthová**, *Budapeštiansky spevácky zbor Ozvena* na čele s dirigentom **Péterom Pálinskásom** a pán farár **Vince Bengyák**. Svojou prítomnosťou v Zalavári nás poctil aj generálny konzul Slovenskej republiky **Emil Kuchár**.

Spomienkovú slávnosť pri pamätníku sv. Cyrila a Metoda otvorila Ozvena maďarskou a slovenskou štátnou hymnou. Prítomným sa potom prihovorela **Ildikó Horváthová**. Povedala, že súsošie vierozvestcov umiestnené v parku 22. júna 2013 sa stalo jeho ozdobou a citovala slová veľvyslancu Slovenskej republiky P. Weissa, ktoré pri odhalení pamätníka onoho času odzneli. „Verím, že Zalavár sa stane pútnickým miestom pre Slovákov, ktorí majú vlasť v Maďarsku, že budú v Zalaváre čerpať silu pre udržiavanie svojho národného povedomia, a že si v Zalaváre budú upevňovať aj svoju vieru, či už sú evanjelici, katolíci alebo pravoslávni. Verím, že toto miesto budú so záujmom navštevovať aj občania Maďarska, pretože symbolizuje tú duchovnú silu, ktorú pre slovanské národy predstavovali Cyril a Metod.“ Dodala, že by si priała, aby sme každý rok, keď príde-me do Zalaváru, mali pocit, že sme prišli domov, lebo nás tam čakajú s radosťou a s láskou ako dávno nevidených príbuzných.

Predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti **Edita Hortiová** začala svoj príhovor slovami, že pri pamätníku sa stretávame po siedmy raz, aby sme si uctili pamiatku sv. Cyrila a sv. Metoda, vierozvestcov, ktorí už v 9. storočí považovali za svoju misiu zjednotenie národov na tomto území. Oni priniesli slovanským národom kresťanskú vieru a túžbu po spolupráci medzi tu žijúcimi národmi a tieto snahy sú aktuálne aj dnes. Spomenula ďalej niekoľko medzníkov z ich života. – *Pochádzali z bohatej a vázenej sedemdesiatej rodiny. Ich otec bol vysoký byzantský štátny úradník, ktorého poznal aj cisár a celý solúnsky kraj. Z Konštantína, ktorý neskôr prijal meno Cyril, a z Metoda sa stali veľmi vzdelaní dospelí. Ovládali gréčtinu, slovančinu a latinčinu a preto ich vybrali na stvorenie slovanského písma, prekladu biblie do slovanského jazyka a misiu v slovanskom prostredí. Na Veľkú Moravu prišli v roku 863 na žiadosť kniežaťa Rastislava, ktorý vyslal na byzantský cisársky dvor posla s prosbou, aby im dali učiteľa, ktorý by im vysvetlil pravú kresťanskú vieru v slovanskom jazyku. Cyril a Metod vytvorili nové písmo, hlaholiku, preložili do staroslovienciny mnohé časti biblie, náboženské a literárne texty. Vďaka tejto činnosti ich možno považovať za zakladateľov slovanskej literatúry. Keď sa v roku 867 vracali späť do Ríma, zastavili sa v Blatenskom kniežatstve Kocel'a (nachádzajúcom sa na území*

dnešného Zalaváru) a krátku dobu tu vyučovali. Cyril v roku 869 zomrel. Metod v rokoch 869 – 870 pôsobil ako arcibiskup na Veľkej Morave, vymenoval ho sám pápež. Ujal sa správy cirkvi, obnovil a spracoval Veľkomoravské učilište, kde sa okrem výchovy kléru zaoberali aj literárnou činnosťou a prekladmi náboženských spisov. Úcta k vierozvestcom a k ich dielu viedla Slovenskú samosprávu Budapešti, aby tu, v Zalaváre, za podpory oboch štátov dala postaviť súsošie solúnskych bratov, – povedala.

Edita Hortiová informovala prítomných o tom, že SSB sa vlani pridala k Združeniu Európskej kultúrnej cesty sv. Cyrila a Metoda so sídlom v Zlíne (Česká republika). Ide o medzinárodnú sieť partnerov, ktorá sa usiluje o zviditeľnenie a uchovanie jedinečného európskeho dedičstva, autentického príbehu cyrilometodskej misie. Združenie spája miesta a organizácie, ktoré prezentujú odkaz sv. Cyrila a Metoda dnes a jeho cieľom je vytvorenie čo najdlhšej pútnickej cesty vyhovujúcej dnešným požiadavkám pútnického turizmu. Jeho členmi sú viaceré územné celky Česka i Slovenska, grécke mesto Solún (Saloniki) a Močenok (pri Šali), organizácie cestovného ruchu na Morave a v Nitre, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Slovinská mariánska národná svätyňa a SSB.

Po príhovoroch položili predstavitelia budapeštianskych slovenských samospráv, zboru Ozvena a Sloven-

ského inštitútu vencie k pamätníku solúnskych bratov a potom spoločne s pútníkmi prešli do *Kostola kráľovnej svätého ruženca v Zalaváre*, aby si vypočuli omšu v slovenskom jazyku, ktorú slúžil *Vince Bengyák*.

Pán farár sa veriacim prihovril ako to má vo zvyku, otvorene, úprimne, čo na srdci, to na jazyku. Jeho slová sa vzťahovali tak na Slovákov, ako aj na Maďarov, ba na celú Európu. Začal príbehom Svätopluka lúčiaceho sa na smrteľnej posteli so synmi, ktorých požiadal, aby priniesli tri viničné prúty, zviazali ich a pokúsili sa ich zlomiť. Nepodarilo sa im to, ale keď ich rozdelili a lámali po jednom, išlo to ľahko. Vtedy im povedal, že keď budú držať pokope, tak budú silní, nič ich nezlomí... Po hlbokom vzdychu pán farár povedal: – *Sme rozdelení v rámci Slovenska, v rámci Maďarska a aj v rámci Európy, láme sa navzájom, nedržíme spolu, sme slabí... Myslím si ale, že máme šancu a ako príklad uvediem film Lászlóa Cselényiho Lebo idem tam, kam pôj-*

deš ty (Mert ahová te mégy oda megyek). Podstata príbehu spracovaného vo filme spočíva v tom, že nesmieme nechať zomrieť svoju materinskú reč! Kam pôjdeš ty, tam pôjdem aj ja, môj domov bude aj твоjím domovom. To znamená, že keď budete, budeme vedieť odovzdať svoj jazyk, svoje korene, tak budeme živí, ak nie, už teraz sme mŕtvi. Ďalším príkladom bola rozprávka o troch bratoch, z ktorých dvaja boli ochotní dať kvapku svojej krvi čertovi, najmladší to však odmietol. Čert bol pohoršený a vŕskavým spôsobom sa pokúšal získať jeho krv, nijako sa mu to však nedarilo. Čert sa o rok vrátil a dvoch starších bratov zahubil, najmladšiemu nedokázal ublížiť. Z toho vysvitlo, že za čo obetuješ kus námahy, svoj pot, nad tým nemá moc ani čert. – *Preto nemajme strach dať do svojho života trochu námahy, trochu potu, kvapku krvi za seba, – vyzval veriacich dôstojný pán.* Ako ďalší príklad uviedol odkaz filmu Tristo o Sparte, o Dáriusovi, o vojne: pokiaľ budeme

sami za seba pracovať, budeme sami seba chrániť, budeme odolní voči všetkým chorým, neprirodzeným ideológiám, ktoré teraz na nás striehnu z každej strany. Príklady ukončil slovami: – *Myslím si, že sme v zasľúbenej zemi, ale ak si ju nebudeme vážiť, nemáme šancu...z jednej krvi sme ty a ja, – uzavrel svoju kázeň V. Bengyák.* Omša potom pokračovala čítaním z biblie a modlitbami popretkávanými náboženskými piesňami v podaní Ozveny a jej sólistov Katky Noszlopyovej a Laciho Pálinkása.

Po omši nás v kultúrnom dome čakal prestretý stôl, za ktorý nás pozvala starostka obce Ildikó Horváthová. Po fantastickom kotlíkovom guláši z kyslej kapusty, fazule a údeného kolienka, ktorý uvaril miestny majster kuchár **Csaba Kundrák**, sa rozprúdila priateľská beseda. Zatiaľ sme sa hostili, na oblohe sa zjavili obláčiky, ktoré zmiernili tropickú horúčavu predošlých dní, ba v diaľke sa zhĺkli do tmavosivých mrakov, nás však búrka obišla.

EF

V XIII. obvode na národnostnom festivale

Poslednú májovú sobotu už tradične merajú Slováci v Budapešti cestu do XIII. obvodu. Vtedy sa tam totiž koná národnostný festival. Tak ako vlni bolo jeho dejiskom Námestie mieru a prezentáciu národnostnej kultúry a gastronómie aj teraz doplnil futbalový turnaj, do ktorého sa zapojili predstavitelia všetkých v obvode pôsobiacich národnostných samospráv. Pohár za najférovejšiu hru si odniesol tím Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti.

Na Námestí mieru nielen futbalisti prezentovali slovenskú národnosť v Maďarsku. Ďalšími, a vlastne prvými v ten deň, to boli členovia Mládežníckeho dychového orchestra zo Slovenského Komlóša pod vedením **Jána Krčmériho**, ktorí rezkými skladbami pozývali ľudí do parku pri radnici. Po ich vynikajúcom viac ako hodinovom

koncerte sa úlohy hostiteľky ujala vicestarostka mestskej časti **Kornélia Holopová Schrameková**. Pripomenula, že už 22. raz prezentujú svoje kultúrne a gastronomické hodnoty arménska, bulharská, grécka, chorvátska, nemecká, rómska, rumunská, ruská, slovenská a srbská národnosť. Po slovensky pozdravila prítomných predsedníčka slovenského voleného zboru **Zuzana Hollósyová**.

Veľký úspech malo aj vystúpenie Spolku za zachovanie tradícií vo Veľkej Tarči s vedúcim **Ladislavom Bátorim**, ktorý predviedol rezké tance a svadobnú choreografiu.

Pri slovenskom stánku čakali záujemcovia v dlhých radoch, aby mohli ochutnať strapačky, pozrieť si výstavu tkanín a remeselníckych výrobkov, alebo si v kvíze vyskúšať svoje znalosti zo slovenských reálií. Úspešných

účastníkov Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti odmenila sladkými darčekom.

Do futbalového turnaja národností sa, samozrejme, i tohto roku zapojili aj Slováci, medzi nimi štipendisti **Juraja Bielika** a žiaci budapeštianskeho slovenského gymnázia. Ako sme už spomenuli, po minuloročnom druhom mieste teraz získali pohár Najférovejší tím.

V tomto roku bolo pri slovenskom stánku celý deň rušno – na vlastné oči sa o tom presvedčil aj starosta mestskej časti **József Tóth**, ktorý prevzal nad podujatím patronát. Nával hostí a záujemcov o národnostný festival by samotné členky zboru nezvládali, preto patrí veľká vďaka za pomoc tak štipendistom, ako aj slovenským aktivistom z mestskej časti a okolia.

EF

Pro Cultura Minoritatum Hungariae

Na slávnostnom odovzdávaní ceny *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* príslušníkom národností žijúcich v Maďarsku za ich mimoriadny prínos v oblasti kultúry, zachovávaní jazyka a tradícií svojej komunity, ktoré sa uskutočnilo 21. mája v priestoroch kina *Uránia*, niekoľkokrát odzneli slová Slováci, či slovenský. Nuž ale poďme pekne po poriadku.

Po privítaní prítomných, medzi ktorými boli okrem iných vicepremiér zodpovedný za národnú politiku, cirkevné záležitosti a národnosti **Zsolt Semjén** a štátny tajomník zodpovedný za cirkevné a národnostné vzťahy **Miklós Soltész**, ale aj veľvyslanci Chorvátska, Bulharska, Slovinska, Poľska, Indie, Nemecka, riaditeľka *Slovenského inštitútu* **Ildikó Siposová**, slovenský parlamentný hovorca **Anton Paulík**, predsedníčka *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku* **Alžbeta Hollerová Račková**, hlavný radca *Ministerstva ľudských zdrojov* **Štefan Kraslán** a zástupcovia jednotlivých národností, odznela maďarská hymna v podaní slovinskej speváčky **Györgyi Nagyovej**.

Zsolt Semjén vo svojom vystúpení okrem iného povedal: „...veríme, že národná kultúra je „plodonosnou“, je jedinečnou a neopakovateľnou hodnotou, bohatstvom, ktoré vie ľudstvu dať len daný národ a z tohto pohľadu tvoria autochtónne národnosti žijúce v Maďarsku integrálnu súčasť maďarského národa, ich kultúra obohacuje

ako maďarský národ, tak aj celé ľudstvo.“ Zdôraznil, že „každá národnosť je v prvom rade zodpovedná sama za seba a bohatstvo hodnôt, ktoré predstavuje, nevie okrem nej nikto iný zachovať, zdokonaľiť a prejať. Činnosť zachováajúca hodnoty danej národnosti je prínosom pre ňu samotnú, ale aj pre ostatné autochtónne národnosti, veď ak sa jedna rozvíja, vytvára hodnoty, tým obohacuje a inšpiruje aj iné, ale aj celý maďarský národ, veď bohatstvo jeho hodnôt pozostáva zo súhrnu hodnôt národnostných komunit a maďarského národa. Bohatstvo hodnôt je možné zachovať len vtedy, ak každý národ a každá národnosť bude zachovávať svoje dedičstvo, bude ho rozvíjať a každému ho priblížiť.“

Slovákov niekoľkokrát spomenul vo svojom slávnostnom príhovore štátny tajomník **Miklós Soltész**. Okrem iného vyzdvihol, že „... v posledných rokoch bolo počas práce s predstaviteľmi jednotlivých národností veľa šťastných momentov. Budujeme, obnovujeme, odovzdávame do používania čoraz viac kultúrnych inštitúcií, škôl, napríklad prednávkom sme boli prítomní na odovzdaní obnoveného internátu v budapeštianskej slovenskej škole, kde žiaci a študenti vystúpili pri tejto príležitosti s programom vo svojej rodnej reči, v slovenskom jazyku. No a aby mladí príslušníci tej-ktorej národnosti ovládali svoj jazyk, svoju kultúru, tradície, o to sa snažia práve

tu prítomní laureáti, ktorí sa svojou usilovnou prácou pričínili o to, aby si ich osvojili a nezabudli na svoj pôvod. Za to im patrí vďaka. No a príslušníci národnostných komunit ako občania Maďarska nielenže upevňujú vlastné národnostné povedomie, ale sú zároveň akýmisi vyslancami, ktorí pomáhajú aj maďarským národnostiam žijúcim mimo Maďarska. Napríklad tunajší Slováci boli prednávkom nápomocní, keď slovenský parlament rozumne zamietol návrh zákona, ktorý mal zakazovať spievať iné ako slovenské hymny. Na oslavách v slovenskej škole úplne normálne odzneli obidve, aj slovenská a aj maďarská. Vyššie spomínaná pomoc však platí aj pre ostatné národnosti, či už sú to Chorváti, Srbi, a hádam s novou vládou to budú v najbližšej budúcnosti aj Ukrajinci. Za čo všetkým patrí vďaka.“ Štátny tajomník ešte spomenul, že od roku 2010 štvornásobne vzrástla finančná podpora tunajších národností. Zdôraznil ďalej, že spolupráca nás všetkých obohacuje a je pre všetkých veľkým prínosom.

S kultúrnym programom sa v tomto roku obecenstvu predstavili príslušníci slovinskej a rómskej národnosti. Cenou *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* boli ocenení **Margita Bangóová** za takmer polstoročnú činnosť v oblasti zachovania cigánskej hudby, kultúry a jej šírenia po celom svete, **Zoltán Bárkányi Valkán** za publicistickú, literárnu a novinársku činnosť,

tanečná skupina *Fünfkirchen* – Leőwey, ktorú vedie **Heil Helmut**, za 45-ročné pôsobenie v oblasti tunajšieho nemeckého ľudového tanca a hudby, niekdajšia členka vedenia *Zväzu Slovincov v Maďarsku* pani **Viera Gáspárová** za viac ako 60-ročnú činnosť v oblasti zachovania slovenskej kultúry a tradícií, **Pavol Hévízi** za činnosť v záujme slovenskej komunity v obci Moďoroš, umelecko-priemyselná výtvarníčka **Adéla Kissová** za prácu v prospech rumunskej komunity, **László Lakatos** za zachovanie hudobných tradícií rómskej komunity, **Csaba Gábor Németh** za dokumentárnu a publicistickú činnosť a film o bulharských záhradníkoch, *Srbská tanečná skupina Rozmarín*, ktorú vedie **Enikő Horváthová Haizerová**, za zachovanie srbskej kultúry a ľudového tanca, vedecký spolupracovník *Univerzity v Debrecíne* **Bazil Mihály Telenkó** za výskum gréckokatolíckych tradícií na severovýchode Maďarska a propagáciu rusínskej histórie, herečka, dramaturgička, redaktorka **Tünde Trojanová** za takmer 30-ročné pôsobenie v oblasti poľského divadla a literatúry, *Tanečná skupina Városlódi Pergő Rozmaring* pod vedením **Ákosa Petresa** za zachovanie nemeckých tradícií a tanca v okolí mesta Veszprém, *Spolok Veseli Gradišćanci* pod vedením **Istvána Kolozára** za zachovanie kultúrnych tradícií, ľudovej hudby a tanca chorvátskej národnosti.

Tohto roku sme sa mohli tešiť, že

toto vysoké vyznamenanie prevzali dvaja predstavitelia slovenskej národnosti. – **Zoltán Bárkányi Valkán** sa narodil 12. februára 1941 v Dorogu, telom a dušou je však spojený s Kestúcom, s baníctvom a vinárstvom charakteristickým pre jeho rodný kraj, v ktorom strávil časť detstva a kam sa často vracia vo svojich novelách. Je tolerantný autor, nesúdi, nehodnotí svojich hrdinov, to ponecháva na čitateľa.

V roku 1953 začal ako siedmak navštevovať slovenskú základnú školu v Budapešti. V roku 1959 zmaturoval na slovenskom učiteľskom ústave a o päť rokov neskôr získal diplom na univerzite ELTE na odbore maďarčina-slovenčina-čeština. Nestal sa však pedagógom, zlákal ho novinárstvo. Predtým ale strávil poldruha roka v *Demokratickom zväze Slovákov v Maďarsku*, kam ho dovedli **Juraj Bielik** a **František Križan**. Od roku 1966 bol redaktorom a od roku 1993 až do odchodu do dôchodku, do roku 2002, šéfredaktorom *Ľudových novín*. V našom slovenskom týždenníku sa objavili jeho prvé literárne pokusy. Jeho poviedky vychádzali aj v ročenke *Náš kalendár*. Samostatne mu vyšlo šesť zbierok: *Vzplanutie*, *Návrat*, *Vianoce tetky Karovej*, *Pivnica*, *Jabloň*, *Ballada o starkej* – *Ballada az öregasszonyról*. Po maďarsky vydal kuchársku knihu *Szlovák konyha (Slovenská kuchyňa)*, ktorá vyjde v tomto roku aj v slovenskom jazyku. Práce **Zoltána**

Bárkányiho Valkána hovoria o rodnom kraji, o živote a problémoch tam žijúcich ľudí, o ňom samom, o jeho tokom času skráslenom, ale ťažkom detstve. **Zoltán Bárkányi Valkán** je medzi Slovákami žijúcimi v Maďarsku známy nielen ako novinár a literát, ale aj ako národnostný politik.

Pavol Hévízi sa narodil 21. júla 1937. Pôvodným povoláním je stredoškolský profesor. Už v mladosti sa stal členom chýrnej moďoróšskej dychovky, tridsať rokov stál na jej čele. Pod jeho vedením získal orchester zlatý diplom Maďarského zväzu dychových hudieb. Od roku 1994 je predsedom miestnej slovenskej samosprávy a má veľké zásluhy na zavedení výučby slovenského jazyka v miestnej materskej a základnej škole. V tejto funkcii zastupuje záujmy miestnej Slovače, niekoľko rokov bol členom Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a udržiava kontakty so Zväzom Slovákov v Maďarsku. Po celý život sa venuje zachovaniu miestnych slovenských tradícií. Angažovane pracuje na posilňovaní identity moďoróšskych Slovákov, neustále sa snaží o tesnú spoluprácu s miestnymi inštitúciami, občianskymi organizáciami, ako aj s obecnou samosprávou. Podieľal sa na nadviazaní priateľských stykov obce s osadami na Slovensku a dodnes podporuje ich udržiavanie.

Eubomíra Fallerová

Foto: autorka, Levente Galda

Slovenská škola oslávila jubileum

Foto: Erika Trenková

V slovenskej škole sa často udeje niečo, čo sa oplatí osláviť. V priebehu uplynulých dvoch mesiacov však došlo k dvom veľmi dôležitým udalostiam, na oslave ktorých sme sa ako hostia, ale aj ako skromní sponzori podieľali aj my, budapeštianski Slováci. V apríli v rámci menšej slávnosti odovzdali do užívania obnovené priestory internátu a v máji oslávila škola svoje sedemdesiatiny. Veľkolepé oslavy sa uskutočnili 30. mája v Osvetovom stredisku Attilu Józsefa v XIII. obvode. Žiaci Slovenskej materskej školy, základnej školy, gymnázia a internátu sa publiku predstavili vo viacerých formáciách a preukázali svoj talent, všestrannosť a šikovnosť, či už ide o prednes, spev, tanec, ovládanie materinského jazyka, či cudzích rečí.

Prítomných privítala riaditeľka školy **Júlia Szabová Marloková**. Medzi hosťami nechýbali ani zástupcovia vlády Maďarska a Slovenskej republiky, veľvyslanec SR v Budapešti, najvyšší predstavitelia Slovákov v Maďarsku, predstavitelia slovenských samospráv, bývalí a súčasní pedagógovia, spolupracovníci a žiaci školy, no a, prirodzene, rodičia terajších školákov.

V nasledujúcich riadkoch prinášame výber zo slávnostného prejavu **Júlie Szabovej Marlokovej**, ktorý je zároveň aj akousi rekapituláciou uplynulých sedemdesiatich rokov:

Vážení hostia!

Len nedávno sme oslavovali 65. výročie založenia našej alma mater a

už je tu jej 70. jubilejný rok. Pri tejto príležitosti by som mohla dlho rozprávať o minulosti našej inštitúcie, ale namiesto toho chcem upriamiť vašu pozornosť iba na najdôležitejšie medzníky jej histórie, ktorá sa začala písať v roku 1949, keď Ministerstvo školstva a náboženstva založilo Štátnu všeobecnú školu s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti na Ulici sv. Imricha, dnes Villánska cesta. Podľa záznamov matriky zo 17. októbra spomínaného roka bolo na druhom stupni školy zapísaných 65 žiakov a zlúčené triedy prvého stupňa navštevovalo 66 žiakov. V roku 1950 vznikol Štátny koedukovaný učiteľský ústav s vyučovacím jazykom slovenským, kde prebiehala príprava slovenských učiteľov. Po štyroch rokoch všeobecnú školu spolu s učiteľským ústavom presťahovali do VIII. obvodu na Orczyho ulicu, neskôr premenovanú na Ulicu Imreho Mezöa. Od roku 1992 je sídlom inštitúcie dnešná impozantná budova na Lomb ulici v XIII. obvode. Naša alma mater prežila v uplynulom období veľa zmien. Škola a internát fungovali dlhé roky v zriaďovateľskej pôsobnosti hlavného mesta, od 1. januára roku 2013 v pôsobnosti XIII. Študijného obvodu Centra Kuna Klebelsberga, od 1. septembra roku 2014 je našim prevádzkovateľom Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku a od roku 2017 spadá do jej kompetencie aj spravovanie majetku. Za najdôležitejšie zmeny týkajúce sa organi-

začných jednotiek a výchovno-vzdelávacieho procesu treba vyzdvihnúť odštartovanie osemročného gymnázia a predškolskej výchovy v deväťdesiatych rokoch XX. storočia, zlúčenie školy a internátu v roku 1996 a zavedenie nadstavbového štúdia v školskom roku 1997/98 a 2001/2002, ktoré, žiaľ onedlho zanikli. V súčasnosti má naša inštitúcia v materskej škole už tri skupiny, v gymnáziu sme zaviedli slovenský národnostný jazykovo-prípravný ročník, ponúkame možnosť slovenského národnostného doplnkového štúdia a od minulého septembra poskytujeme v našom internáte priestory aj Peštianskemu slovenskému odbornému kolégiu pre univerzitných poslucháčov.

Materiálno-technické vybavenie školy sa tiež z roka na rok zlepšuje. Obnovili sme materskú školu, telocvičňu, ihrisko, miestnosť výpočtovej techniky, školské hygienické bloky a vďaka podpore maďarskej vlády sme nedávno ukončili rekonštrukciu internátu. Aj prostredníctvom úspešných grantov Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a podpory Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky sa zveľaďuje odbornometodické vybavenie školy. Disponujeme už deviatimi interaktívnymi tabuľami, čo nám umožňuje implementáciu digitálnych technológií do edukačného procesu.

Efektivitu našej výchovno-vzdelávacej práce potvrdzujú pekné výsledky

našich žiakov na rôznych súťažiach, na maturitných skúškach, ako i ukazovateľa ďalšieho štúdia. Tešíme sa aj tomu, že počet našich žiakov tiež z roka na rok rastie. V nasledujúcom školskom roku, keď sa uskutoční už tretí projekt V4, prekročí brány našej inštitúcie, ktorá je od roku 2017 nositeľom ceny Bázová škola Školského úradu, 20 prváčikov a 24 gymnazistov.

Spomínané etapy sú v živote našej inštitúcie veľmi dôležité, avšak za vyše polstoročnou históriou stojí predovšetkým práca mnohých oddaných pedagógov. Oni sa stali vďaka svojej skromnej, pritom zodpovednej a ušľachtilej práci, súčasťou inštitúcie, tvorili a aj dodnes tvoria jej dejiny a nepochybne tu zanechali aj kus svojho života.

Je pre mňa veľkou ctou, že viacerí zo spomínaných učiteľov prijali pozvanie na túto slávnosť.

Ako bývalá študentka, dnes riaditeľka mojej alma mater, vás v mene terajšieho pedagogického kolektívu uisťujem, že mienime ďalej úspešne napredovať vo vašich stopách a plniť ciele, ktoré sme si vytýčili do budúcnosti, v prospech šírenia dobrého mena našej inštitúcie.

Som presvedčená, že s pomocou žiakov, rodičov, našich nadriadených orgánov a priaznivcov medzi Slováckmi v Maďarsku, ako i v Slovenskej republike, sa nám podarí ešte dlhé roky udržať vysokú úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu i v prospech celej slovenskej národnosti v Maďarsku.

Pri príležitosti tohto krásneho výročia chcem vyjadriť poďakovanie všetkým tým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom a na akomkoľvek poste zaslúžili o dobré meno našej školy a jej rozvoj. Vďaka a spomienky patria aj tým pedagogickým a nepedagogickým zamestnancom, ktorí pracovali v tejto škole a nie sú už medzi nami. Česť ich pamiatke!

Milé slávnostné zhromaždenie!

Môj slávnostný príhovor by som ukončila slovami učiteľa národov Jána Amosa Komenského:

*„Hlboko sa pokloň oráčovi,
lebo dáva chlieb,
ešte hlbšie matke, lebo dáva život.
No najhlbšie učiteľovi,
lebo zo živej bytosti vychová človeka.“*

Tábor v Mojmirovciach

Aj v tomto školskom roku sa nám vďaka Slovenskej samospráve Budapešti podarilo stráviť týždeň v krásnom prostredí kaštieľa v Mojmirovciach spoločne s pani učiteľkami **Ruženou Frayovou** a **Monikou Szelenyiovou**.

Hneď prvý deň popoludní sme boli na kúpalisku v susednej dedine v Poľnom Kesoze, kde sme sa výborne cítili. Boli sme aj v múzeu v Mojmirovciach, kde sme sa oboznámili s históriou obce a pozreli sme si výstavu starodávnych hračiek a produkty rôznych umeleckých remeselníkov.

Na druhý deň v utorok sme zasadli do školských lavíc a aktívne sme sa zapojili do vyučovania v miestnej škole. Každý deň sme mali možnosť využí-

vať voľnočasový areál v krásnom parku kaštieľa s množstvom zaujímavých atrakcií: boli tam minigolf, lezecká stena, hojdačky, športové náradia, bazén, wellness.

Cítili sme sa tam veľmi dobre a všetci sme si našli nových priateľov. Stretli sme sa s manželmi Žilíkovcami, ktorí nás srdečne prijali.

Náš pobyt na Slovensku veľmi rýchlo ubehol a my sme sa vrátili domov s bohatými a nezabudnuteľnými zážitkami.

Viktória Tarová,
žiačka 4.ročníka

Talent v troch podobách

Na pôde Slovenského inštitútu otvorili 7. mája výstavu obrazov troch insitných umelcov z Kovačice. Farebný svet **Jána, Anny a Nataše Kňazovicovcov** očaril a uniesol prítomných do sveta rozprávok, ale priblížil im aj prostredie, v ktorom naši rodáci v Srbsku žili a žijú.

Z príhovoru riaditeľky SI **Ildiky Siposovej** sme sa dozvedeli, že výstava insitného umenia a jeho predstaviteľov v priestoroch SI nie je výnimočná, nadväzuje na bohatú tradíciu výstav slovenských insitných umelcov z Vojvodiny, ako aj z regiónov na území Slovenska. Túto tradíciu založil a výrazne podporil slovenský novinár **Ivan Melicherčík**.

Insitných umelcov – starého otca, jeho dcéru a vnučku – predstavila prítomným riaditeľka Insitného múzea v Kovačici **Anna Žolnajová Barcová**. Dozvedeli sme sa, že Slováci sa do Kovačice nasťahovali v roku 1802 a do dnešného dňa si zachovali svoju vieru, kultúru, tradície a jazyk. Galériu insitného umenia založili v Kovačici v roku 1955 a bola to vtedy jediná dedinská galéria na území bývalej Juhoslávie. Súčasná výstava (realizovaná za spolupráce so Slovenským národným múzeom a inými úradmi a organizáciami) sa uskutočnila na počesť 50. výročia vydania poštovej známky, na ktorej je znázornené dielo **Jána Kňazovica** s názvom *Detský tanec*, 50. výročia umeleckej tvorby jeho dcéry **Anny** a 25. výročia umeleckej tvorby vnučky **Nataše**.

Ján Kňazovic sa narodil 18. júna 1925 v Kovačici, v sedliackej rodine. Jeho talent sa prejavil už v detstve, ale oficiálne ho objavili v armáde, kde zostavoval nástenné noviny. Po návrate domov spoločne s maliarmi **Jánom Sokolom, Martinom Paluškom, Vladimírom Kokošom** a **Michalom Birešom** založil *Maliarsku sesiu pokrok* v Kovačici. Tak sa zrodila slávna

Foto: autorka

škola naivného umenia, ku ktorej sa neskôr pridali svetoznámi maliari **Martin Jonáš** a **Zuzana Chalupová**. Diela Jána Kňazovica vystavovali vo veľkých múzeách, vlastní ich mnohí súkromní zberatelia, vystavili ich aj vo Vatikáne a ako jediného Slováka v Louvri. Podľa kritikov je najoriginálnejším predstaviteľom insitného umenia na svete. Jeho životným mottom bola myšlienka z Exupéryho *Malého princa*, že *človek vidí dobre iba svojim srdcom*. Zomrel v roku 1985, ale jeho veľké srdce žije v jeho obrazoch.

Druhé jeho srdce žije v hrudi a na obrazoch jeho dcéry **Anny Kňazovicovej**, ktorá vernisáž poctila svojou prítomnosťou. Narodila sa 7. mája 1950 v Kovačici (výstava tak bola vlastne aj darom k jej narodeninám). Maľovať začala v ranej mladosti pod vplyvom svojho otca. Po prvý raz sa predstavila so svojimi prácami v roku 1967 v umeleckom tábore spoločne so svojim otcom a v roku 2000 sa stala členkou Galérie insitného umenia. Jej obľúbenou témou sú zvieratá, hlavne kone, ďalej mesiac, kukuričné šúľky, zima. Používa malý počet farieb, najviac štyri, ale jej práce nie sú kópiami tvorby jej otca, jej kompozície sú voľnejšie. **Anna Kňazovicová** hovorí, že *robi to, čo ju teší a to si málokto môže dovoliť. Má svoj svet. Vstane, kedy chce, robí, kedy chce, ide, kam chce a vraví, že keby chcela, mohla by minimálne šesť mesiacov v roku strá-*

viť cestovaním po svete a výstavách, ale v posledných rokoch si už veľmi vyberá a vo svojom veku spí najradšej vo svojej vlastnej posteli. Preto je pre nás veľká česť a úspech, že pricestovala do Budapešti.

Nataša Kňazovicová sa narodila 26. mája 1977 tiež v Kovačici. Skončila priemyselný dizajn a obchodný manažment. Od roku 2011 žije a tvorí na Slovensku.

Pravidelne navštevuje rodnú dedinu a od roku 2018 je členkou Galérie. Tvorí olejomaľby, akryly a pastely, ale maľuje aj ikony, oltárové dvere a v poslednom období sa zaoberá aj maľbou na hodváb. Má za sebou 35 výstav. Ako vraví, *moje spomienky na detstvo sú bohaté a farebné, miešajú sa v nich vône, smiech a láska. Kovačica bola kedysi menšia. Po uliciach jazdili kone a susedia si pomáhali na poli. Modrý dom galérie bol vždy plný maliarov, galeristov, diplomatov. Starká piekla voňavé koláče, starkého si pamätám ako láskavého človeka, ktorý na nás, deti, pozeral vždy s úsmevom a bol trpezlivý k našim žartom. Mal rád deti, ľudí, zvieratá, Dostojevského a Exupéryho. Bol to človek s dušou dieťaťa, čo preniesol aj na moju matku a potom na mňa. Keď starký maľoval, sedávala som pri ňom a maľovala.*

Účastníkom vernisáže sa prihovarila aj **Anna Kňazovicová**. Poďakovala sa im za záujem o výstavu troch generácií Kňazovicovcov a svoj názor k vystaveným obrazom prejavila prostredníctvom známej slovenskej piesne *Láska bože láska*, ktorá pokračuje otázkou, kde ťa ľudia berú, na horách nerastieš, v poli ťa nesejú. Nuž Kňazovicovci ju zasiali do svojich obrazov.

Po oficiálnom otvorení výstavy nasledoval priateľský rozhovor s hosťami zo Srbska.

Opäť u našich priateľov v Slovenskom Komlóši

Slovenská samospráva II. obvodu Budapešti na čele s jej predsedníčkou **Evou Szvitilovou** sa tentoraz vydala do Slovenského Komlóša pri príležitosti osláv sedemdesiatin *Tanečného súboru Komlós*. Tento súbor mali možnosť spoznať aj obyvatelia hlavného mesta, tak aj II. obvodu, pretože sa pred pár rokmi na pozvanie našej samosprávy predstavil na Dni obvodu. Záujem o jeho vystúpenie sa napriek tomu, že Budapešť je veľkomestom, nedá porovnať so záujmom Komlóšanov a ich hostí z domova i zo zahraničia, ktorí 26. apríla prišli na oslavy jubilujúceho súboru do komlóšskeho domu kultúry, ktorý doslova praskal vo švíkoch. Sedemdesiatiny súboru ospieval svojím veršom **Juraj Dolnozemský** a tým otvoril fantastický gala-program.

Súbor vznikol v roku 1949 z iniciatívy učiteľky **Anny Medovarskej**, v priebehu uplynulých desaťročí mal

viacero vedúcich, v súčasnosti je jeho umeleckým vedúcim **Milan Krčméri** a predsedom **Gábor Krčméri**. Súbor je nositeľom mnohých ocenení, vystupoval na početných medzinárodných festivaloch, podieľal sa na nakrúcaní filmu *Jadvigin vankúšik a Maršuj*, Komlós. Galaprogram sledovalo publikum s takým oduševnením, aké človek málokedy pocíti. V jeho radoch boli i tí skôr narodení, ktorí sami kedy si tancovali a teraz s obrovskou láskou sledovali svoje deti a vnukov vystupujúcich na javisku. My sme mali to šťastie, že sme sedeli priamo za manželmi **Magdalénou a Pavlom Gyurkovicsovcami**, ktorí tiež stáli pri kolíske zrodu súboru, a videli sme, ako očami a myslou doslova tancujú s vystupujúcimi. Pred pár rokmi sa k nim ešte pridali. Slávnostný večer sa skončil – ako inak – Komlóšskym maršom a v sále to doslova vrelo, veď na javisku tancovali aj mnohí niekdajší členovia súbo-

ru. Predstavenie sme opúšťali v eufórii, plní pozitívnej energie. Komlós a Komlóšania sa nám vryli do srdca!

Na galaprograme boli prítomní aj zástupcovia partnerských tanečných súborov zo Slovenska, Vojvodiny a Rumunska. Na javisku sa predstavili súbor *Gymnik* z Bratislavy, *Geľovianka* zo Sebechlieb a *Radosť* z Pezinka.

Medzi oficiálnymi hosťami osláv bola predsedníčka CSSM, Komlóšanka **Alžbeta Hollerová Račková**, podpredseda CSSM **František Zelman**, primátor mesta Galanta **Peter Paška** a predsedníčka Spolku Slovákov z Maďarska **Anna Piláriková**. Spoločne s nimi sme sa zúčastnili aj na ďalších programoch: na kladení vencov k pamätníku zakladateľov Slovenského Komlóša, na slávnostnom odovzdávaní ceny *Pro Cultura Slovaca* a na výstave predmetov spojených s jubileom *Tanečného súboru Komlós*.

Eubomíra Fallerová

Bryndzové halušky a kapustnica v II. obvode

V sobotu 15. júna po dvadsiaty raz usporiadala Samospráva II. obvodu hlavného mesta Deň obvodu, tradičný bezplatný festival s bohatým kultúrnym i osvetovým programom pre malé a veľké. Séria programov sa rozbehla už v piatok večer koncertom speváka **Ákosa** a jeho skupiny. Sobotňajšie predpoludnie bolo určené tým najmenším, ktorých zabávala herečka **Judita Halászová**.

Usporiadatelia však nezabudli ani na národnosti žijúce v obvode. Ich samosprávy pôsobiace v tejto mestskej časti mali možnosť predstaviť širokej verejnosti svoju kultúru a gastronómiu. Na pravé poludnie v Uličke chutí ponúkali svoje špeciality volené zbory Bulharov, Grékov, Chorvátov, Poliakov, Nemcov, Arménov, Rómov, Rusínov, Srbov, Ukrajincov, no a, prirodzene, aj Slovákov. Záujem o ochutnávku jedál bol napriek horúčave veľký a veľký bol aj úspech. My sme

nestíhali nakladať bryndzové halušky a naberat' kapustnicu, taký bol nával pri našom stánku. Rady stáli aj pri stánkoch Arménov, ktorí pripravili pilaf a jablkové tašky, Grékov ponúkajúcich pitu, tzatziki, dolmades (plnený list viniča) a fašírky, či Chorvátov častujúcich burekom s tvarohom. Rusíni pripravili ochutnávku kukuričnej kaše, Nemci tokáňa so zemiakovými guľkami, ktoré volajú tačkedli, Bulhari kebabu so šopským šalátom a paprikovým pyré, Srbi ponúkali pleskavicu, Poliaci studenú cviklovú polievku a bigos a Ukrajinci pirohy.

Na malom javisku paralelne prebiehal kultúrny program. Poľská samospráva pozvala folklórnu skupinu *Polonez*, nás zastupoval *Budapešťiansky spevácky zbor Ozvena*, Bulharov tanečná skupina *Zornica* a rómsku samosprávu *Ricsi Esztergomi*.

V Parku milénia v ten deň prebiehala aj súťaž vo varení segedínskeho

guláša, do ktorej sa zapojilo šesť skupín. Výsledok hodnotila porota, v ktorej bol šéf s Michelinovou hviezdou **Tamás Széll**, šéf Bock Bisztra **Lajos Bíró**, gastroblogerka **Zsófia Mautnerová**, ako aj starosta II. obvodu **Zsolt Láng**.

Na svoje si prišli všetci návštevníci festivalu. Hádám nebolo témy, na ktorú by organizátori nemysleli, či už išlo o zdravie, bezpečnosť, záhradkárstvo, životný štýl, či jaskyniarstvo. Ako vysvitlo, z takmer 200 jaskýň nachádzajúcich sa v Budapešti, či skôr pod ňou, je päť veľkých práve v II. obvode.

My sme si po úspešnom porozdávaní jedál, ale aj slovenských časopisov, sadli s našimi hosťami – Slováckmi z viacerých mestskej časti a speváckmi Ozveny – a s príjemným pocitom z dobre vykonanej práce sa dochuti porozprávali.

Počúvajte málo, čo sa iste stálo...

Taký názov má písomná pozostalosť viacgeneračnej rodiny **Izingovcov** z Tatabáne-Bánhidy, ktorú spracovala vo svojej novej publikácii **Mária Žiláková**. V priestoroch Celoštátnej knižnice cudzojazyčnej literatúry v Budapešti sa 17. apríla zišli laici i odborníci, aby sa dozvedeli, čo sa iste stalo.

Zápisky svojej starej mamy ponúkla docentke Žilákovovej členka Slovenskej samosprávy v Tatabáni **Rozália Izingová Pružinová**, ktorá sa tiež zúčastnila na prezentácii, ale od dotatia sa nevedela prihovoriť. Je veľmi vďačná, že sa zrodila kniha uchováujúca tento vzácny poklad pre budúce pokolenia.

Na úvod zaspieval prítomným štipendista Slovenskej samosprávy XIV. obvodu **Domokos Valter** niekoľko piesní z prezentovanej knihy. Po ňom sa hosťom prihovorila riaditeľka knižnice **Annamária Pappová**, od ktorej sme sa dozvedeli, že v ich inštitúcii je okrem medzinárodnej literatúry uložených viac ako päťtisíc zväzkov národnostnej literatúry, ktoré slúžia potrebám trinástich národností žijúcich v Maďarsku. **Juraj Rágyanszki** potom prečítal hodnotenie **prof. PhDr. Ladislava Lenovského, PhD.** z katedry etnológie a mimoeurópskych štúdií Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, ktorý sa pre chorobu nemohol zúčastniť na prezentácii. Z jeho príhovoru vyberáme niekoľko myšlienok.

Výskum duchovnej kultúry patrí k najzložitejším a najťažším oblastiam výskumu kultúrnych tradícií. Spravidla ide o veci na prvý pohľad „neviditeľné“, nehmatateľné, sprvoti ťažko „uchopiteľné“, ktorým sa dá úplne porozumieť len vtedy, ak poznáme súvislosti a aspekty spôsobu života a myslenia ľudí, ktorých duchovné bohatstvo nás zaujíma.

V minoritnom prostredí to platí dvojnásobne. Minoritná kultúra sa totiž vo všeobecnosti nevyvíja úplne izolovane od obklopujúceho prostredia majority a prípadne aj ďalších prítomných minorít. V niektorých „chvilách“ je evidentná akulturácia, bikul-

túrnosť, multikultúrnosť, dvojjazyčnosť, či viacjazyčnosť. Vtedy je ťažké pripísať niektoré kultúrne prvky len jednej etnickej entite. Inokedy naopak, v skúmanom minoritnom prostredí identifikujeme pomerne svojbytné kultúrne a jazykové javy a prvky, ktoré si i napriek pomerne intenzívnej medzikultúrnej výmene a jazykovej asimilácii udržiavajú svoju minoritnú podstatu a identitu.

Identifikovať, analyzovať a klasifikovať konkrétny materiál z terénu patrí v týchto intenciách k mimoriadne náročným úlohám, ktoré môže úspešne realizovať len fundovaný, skúsený a zaniietený odborník. Nevyhnutnosťou je dokonalá znalosť jazykov materiálu, ďalej mentality jeho nositeľov a všetkých vývojových sociokultúrnych a historicko-politických aspektov skúmaného prostredia. Docentka Žiláková je jednou z mála takýchto bádateľov v prostredí Slovákov v Maďarsku.

Knižka s názvom „Počúvajte málo, čo sa iste stálo... (Písomná pozostalosť viacgeneračnej rodiny Izingovcov)“ je veľmi zaujímavou prípadovou štúdiou pozostalosti náboženských písomných materiálov jednej rodiny. Obdivuhodná obsažnosť a rozmanitosť materiálu poskytli autorke výborný interpretačný potenciál. No vynútili si aj dôkladnú analýzu a klasifikáciu.

Doc. Žiláková v úvode prvej časti objasňuje okolnosti, dôvody a motivácie výskumu a koncipovania publikácie. Okrem toho tu čitateľ získa dobrý prehľad o stave bádania v danej problematike v skúmanej lokalite. Nasledne prostredníctvom dokumentov a spomienok autorka približuje rodinu Izingovcov. Zoznam materiálov, z ktorých pozostalosť pozostáva, je precízne štruktúrovaný. Pre mňa ako etnológa a kulturológa je jednou z najzaujímavejších častí podkapitola Charakteristika obsahovej stránky materiálu. Žiláková tu fundovane ukotvuje konkrétny materiál do širších časovopriestorových, aj interdisciplinárnych súvislostí (história, folkloristika, religionistika atď.). Lingvisti by so mnou

určite nesúhlasili a poukazovali by skôr na nasledujúcu časť Charakteristika jazyka materiálu. V nej autorka bravúrne analyzuje materiál – od archaických znakov češtiny cez slovakizované a slovenské variety – k dvojjazyčnej fáze až k výmene jazyka. Posledná časť prvej kapitoly je folkloristickou analýzou a klasifikáciou textov letákov. Z vedeckého hľadiska zaujímavý a z toho laického pútavý je výklad a komentáre k legendám a obrazovému materiálu v prílohe.

Nasleduje 250 strán prepísaného a podľa L. Droppovej roztriedeného materiálu vrátane obrazových príloh niektorých originálov záznamov. Táto časť zvyšuje mimoriadnu dokumentačnú hodnotu publikácie. Okrem toho, že skúmaný materiál je tu navždy prehľadne zaznamenaný, je aj prístupný pre iných k ďalším analýzám a interpretáciám.

Oceňujem dvojjazyčnosť publikácie. Časti v maďarskom jazyku posúdiť nedokážem, ale slovenské sú štylisticky a gramaticky na vysokej úrovni. Okrem toho, viacerí z vlastnej skúsenosti vieme, aké náročné je prepisovať texty, ktoré nie sú v spisovnom jazyku.

Napriek tomu, že ide o vedeckú prácu, text publikácie je zrozumiteľný a dobre sa číta. Vzhľadom na typ publikácie bolo náročné štruktúrovať materiál a autorský text. Myslím, že autorka sa to podarilo, lebo v knižke sa dá zorientovať pomerne rýchlo a študovať ju je možné celkom svižne.

Poctivosť, proporционаlita, fundovanosť, precíznosť a sofistikovanosť sú atribúty, ktoré najlepšie charakterizujú publikáciu, aj autorku. Nielen Izingovci, Bánhedešania, Slováci v Maďarsku, ale aj slovenskí a maďarskí bádatelia v oblasti kulturológie, etnológie, folkloristiky, religionistiky, histórie a lingvistiky môžu byť radi, že takáto knižka je na svete. Aj keď mnohí z nich po nej možno nesiachnu okamžite, je nepochybné, že ju budú reflektovať, lebo sa im v budúcnosti môže zísť. Na štúdium, komparáciu, alebo inšpiráciu.

ZA PAVLOM KONDAČOM

Dňa 14. júna v ranných hodinách nás navždy opustil literát, novinár, bývalý šéfredaktor Ludových novín Pavol Kondač.

P. Kondač sa narodil 16. januára 1931 v Sarvaši. Od roku 1951 pracoval v redakcii časopisu Naša sloboda v Budapešti, od roku 1957 bol redaktorom a od roku 1977 do roku 1991 šéfredaktorom Ludových novín. Aktívne tvoril nielen novinárske, ale aj literárne diela. V roku 1983 mu vyšla zbierka poviedok Onemelá izba, o rok neskôr román Hrboľatá cesta a v roku 1987 Neskorý návrat. Fragmety z jeho prozaickej tvorby vyšli v antológii Výhonky (1978) a bol spoluautorom antológie próz Pramene (1982). V roku 2013 mu vyšla kniha Neskorý návrat v slovenčine i v maďarskom preklade. Vo vydavateľstve SlovakUm práve v týchto dňoch vychádza výber poviedok P. Kondača s názvom Osudové prelomy/Sorsfordulók, ktorý vznikol na základe autorovej zbierky Onemelá izba, obsahujúcej desať krátkych próz.

Posledná rozlúčka s Pavlom Kondačom bola 28. júna v Sarvaši, na novom evanjelickom cintoríne.

Čeť jeho pamiatke!

Pavol Kondač v mojich spomienkach

Vedela som, že v poslednom čase chorľavel, ťažšie sa pohyboval, ale netušila som, že náš telefonický rozhovor z 21. marca bude posledný. Zaparkovala som pred jeho domom v Starom Budíne a pár minút pred

dohodnutým termínom som mu zavolať: – Paľko, prišla som po teba, čakám tu pri vchode. Zroneným hlasom mi odpovedal: – Prepáč, ospravedlňujem sa, ale necítim sa dobre, nemôžem ísť. Smutná, ale s pochopením som sa sama pobrala do slovenskej školy na stretnutie študentov so slovenskými spisovateľmi v Maďarsku.

Moje spomienky na neho siahajú však oveľa hlbšie – do apríla roku 1977. Bol utorok po Veľkej noci. Po prvýkrát som nespelo prekročila prah redakcie Ludových novín. Na úzkej chodbe šiel oproti mne urastený muž. Predstavila som sa – od dnešného dňa tu mám podľa dohody s pánom šéfredaktorom pracovať. On na to: – Od dnešného dňa som tu šéfredaktorom ja. Volám sa Pavol Kondač. O chvíľu bude porada a predstavím vás kolegom. Aj zatiaľ sa posadíte. Nuž tak sme začali v jeden deň – on ako šéfredaktor a ja ako

novinárka, a pracovali sme spolu až do jeho odchodu do dôchodku.

Určite na neho nikdy nezabudnem ani ako na človeka zrasteného s pôdou, dobrého, precízneho gazdu a hostiteľa. Raz sme na čele so šéfredaktorkou Betkou Hollerovou Račkovou v spoločnosti novinárov a bývalých šéfredaktorov odcestovali na stretnutie s čitateľmi Ludových novín do Békešskej Čaby. Cestou späť, blížiac sa k Sarvašu, Paľo Kondač vyhlásil: – Pozývam vás ku mne, do našej chaty. Nemusel nás dlho prehovárať. Sotva som vošla do bránky, zrak mi spočinul na krásne obrobenej záhradke. Všetko vo vojensky rovných radoch, zem príjemne vlhká, nikde ani jedinej burinky, stromy precízne zastrihnuté – proste, ukážková záhrada. Podobne úhľadná, štýlovo zariadená, bola aj chatka. Ale to najväčšie prekvapenie ma ešte len čakalo, a nielen jedno. Najskôr to bol pohľad na zvltnú hladinu Kereša, ktorá potichučky oblizovala breh. Stačilo by urobiť pár krokov po drevenom mostíku a už ste sa mohli ponoriť do vln. Fantastické miesto na oddych. Ešte stále som sa nadchýnala pohľadom, keď domáci pán priniesol na tácke vzorne nakrájanú domácu „hrubú“ klobásu, voňavý chlebík a takisto domáce víno. Len veľmi zriedka mi chutí pohostenie tak, ako u Paľa Kondača na jeho chatke. Prvý a posledný raz som mohla nahliadnuť do jeho súkromia. Odnášala som si nezabudnuteľné dojmy. Aj taký bol – žiaľ, už len v minulom čase – môj prvý šéfredaktor Pavol Kondač.

Vlasta Zsákaiová Držiková

Časopis *Budapešťiansky Slovák* je fórom Slovákov žijúcich v hlavnom meste.

Uverejnené materiály vyjadrujú preto v prvom rade mienku autorov. Naším zámerom je rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného názoru, pričom v žiadnom prípade neposkytujeme priestor materiálom porušujúcim ľudskú dôstojnosť a práva iných.

Redakcia BS

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová
predsedníčka

Pavol Beňo
zástupca predsedníčky

Alžbeta Árgyelánová
Eva Fábíánová
Levente Galda
Rozália Papová Polereczká
Ladislav Petro

Sekretárka:
Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:
Akadémia ul. 1, Budapešť 1054
Telefón: 302-5117, 374-0635
E-mailová adresa:
ssampb@gmail.com
www.bpslovaci.hu

Redakcia

Eubomíra Fallerová
šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová
jazyková redaktorka

Edita Hortiová
Pavol Beňo
Eva Fábíánová

Jánošík a čipky v XX. obvode

Vo štvrtok 2. mája pripravili členky Slovenskej samosprávy XX. obvodu pre záujemcov z blízkeho i vzdialeného okolia výstavu čipiek a výšiviek z tvorby **Orsolye Esztery Kiszeľovej**, laureátky titulu Mladá majsterka ľudového umenia, a besedu o legendárnom slovenskom zbojníkovi Jurovi Jánošíkovi. Na prvý pohľad by sa zdalo, že ide o dve úplne rozličné veci, ale možno aj Jánošík mal kedysi na sebe vyšívanú košeľu s podobnou výšivkou, akú sme mohli obdivovať medzi prácami mladej umelkyne, ktorú prítomným predstavila členka samosprávy **Judita Oláhová Kušniarová**. Dozvedeli sme sa, že k láske k ľudovému umeniu, vyšívaniu a paličkovaniu ju od mala viedla mama. Vyštudovala síce pedagogiku a získala kvalifikáciu učiteľky materských škôl, ale čoskoro zistila, že práca s látkou, ihlou a niťami je jej bližšia a rozhodla sa šiť historické odevy pre skupinu, ktorá sa zaoberá historickým šermom. Tie sa totiž nezaobídu bez čipiek a výšiviek.

Jánošíkovi bola venovaná druhá časť programu, v ktorej sa moderátor **Imrich Fuhl** rozprával s **Rudom Fraňom**, najznámejším pilíšskym beňárom, ako nazval bývalého starostu obce Senváclav, autora, resp. prekladateľa viac ako 40 kníh. Legendu o zbojníkovi, ktorý bohatým bral a chudobným dával, pričom látky meral od buka do buka, počul Rudo Fraňo od skôr narodených obyvateľov svojej rodnej obce už v detstve. Učarovala mu do takej miery, že sa začal o život Juraja Jánošíka vehementne zaují-

mať. Výsledkom tohto záujmu je množstvo kníh o Jánošíkovi, ktoré sám napísal, alebo ktoré o ňom preložil. Navštívil všetky miesta, ktoré majú niečo do činenia s Jánošíkom a vďaka nemu sa spriatelil s významným slovenským prozaikom, básnikom a dramatikom **Milanom Ferkom**, autorom trojzväzkového románu o Jánošíkovi, ktorý R. Fraňo preložil do maďarčiny.

Jánošíka vraj kedysi videli aj na Piliši a v podobe názvu krčmy je v Senváclave dodnes.

Skôr než sa začala beseda, predniesla predsedníčka slovenskej samosprávy **Hilda Gulácsiová Fabuľová** po slovensky a podpredsedníčka zboru **Mária Benczeová** po maďarsky báseň **Sándora Petőfiho** A nép nevében, v preklade **Jána Smreka** V mene ľudu. Tak je to u nich, pred besedami tohto typu, zvykom. Inak dozvedeli sme sa, že nová riaditeľka knižnice Osvetového domu XX. obvodu Budapešti **Ildika Kuruczová Virágová** pracovala na začiatku svojej profesionálnej kariéry v niekdajšom Demokratickom zväze Slovákov v Maďarsku.

V Knižnici Csili sme strávili príjemné popoludnie. Oboznámili sme sa so životom, túžbami a ďalšími plánmi spisovateľa Ruda Fraňa a na záver rozhovoru sme sa čo-to dozvedeli aj o živote Rusínov v Maďarsku a ich prepojení so Slováckmi od niekdajšieho riaditeľa Výskumného ústavu Rusínov v Maďarsku **M. T. Popoviča**.

Pilišske čiže plešaté zamyslenie

Bol som na Piliši. Aj 18. mája 2019. Presnejšie na výstupe na Piliš. Už tucetkrát. Jedenásťkrát s podpilišskými Slováckmi a raz ešte skromne, súkromne. Považujem Piliš/Pleš za „významný vrch“ slovenskej pamäte, ktorý patrí medzi také symboly ako Kriváň, Sitno, Zobor, Veľká Javorina, Ďumbier, či Kráľova hoľa. Pilišania hlásia, že cieľom podujatia je jednak vzdať poctu pamiatke našich predkov, jednak zažiť súdržnosť a prispieť k zomknutiu síl ľudí dobrej vôle. Preto myšlienka **Jozefa Havelku** a **Juraja Migaša** (bohužiaľ, priskoro majú pamätné tabule na Dome pilišských Slovákov v Mlynkoch) a ďalšieho nemenovaného miestneho „barda“ stúpať do výšin medzi Budínom a Ostrihomom, rozhliadnuť sa po tamjšom slovenskom ostrovčeku a tak prispieť k lepším medziľudským vzťahom, je vynikajúca. Myšlienka bez zhmotnenia je jalová. Preto patrí veľikánske poďakovanie tým stovkám a stovkám miestnych organizátorov, ktorí vytvorili podmienky pre jej naplnenie. Nevieť ich všetkých vymenovať, preto sa o to ani nepokúsim. Ale dobre ich poznám. Je radosť sa s nimi stretávať nielen na Piliši.

Treba zdôrazniť, že výstup na Piliš, od ôsmeho ročníka aj *Memoriál Juraja Migaša*, má nielen miestny, ale aj cezhraničný rozmer. Vo svojom

motte uvádza: „*Spoločnými chodníkmi v znamení prehlbovania priateľstva*“. Výstup organizátori považujú za vhodnú príležitosť na prehlbovanie priateľstva medzi jeho účastníkmi a zároveň i medzi našimi národmi a národnosťami. Slováci z materskej krajiny sa pevne chopili možnosti spoznať kraj a ľudí spod Piliša. V posledných rokoch je ich hojne, až neúrekom. To je chvályhodné. Niekedy sa mi zdá, že trochu ustupujú do úzadia sami nositelia myšlienky výstupu a jej prvoradí adresáti, Podpilišania. Z prvých ročníkov si spomínam na skupinky domácich vystupujúcich k pilišským nebesiam, ktorí sa hrdo hlásili k svojim bydliskám (znakmi a názvami) a po dosiahnutí cieľa utužovali svoju identitu vlastnoručne vneseným proviantom a jeho vzájomnou strovou. Slováci od Tardoša až po Budín. Keby len Budín, prichádzajú aj Slováci z peštianskeho brehu Dunaja. Veniec Budapeštianskych Slovákov nechýbal pod pamätnými tabuľami na Dome pilišských Slovákov ani tohto roku.

Podľa slovníka slovenského jazyka prídavné meno plešivý má význam: bez porastu, holý, lysý: napríklad plešatý vrch. Z toho pochádza aj meno nášho Piliša – Pleša. Zdá sa mi, že aj pôvodná myšlienka spojená s výstupom trochu plešivie. Stráca sa neopa-

kovateľný domáci vklad toho pravého slovenského z Maďarska. Piliš (stretnutie a výstup) by mal predovšetkým slúžiť na prihlásenie sa miestnych Slovákov k svojej úctyhodnej minulosti. Ako príležitosť podeliť sa o ňu dnes a teraz. Ako vklad i zdroj pre zachovanie slovenskosti v Maďarsku v budúcnosti. Vhodným rozvojovým riešením sa mi zdá opäť zapojiť do organizovania „Pilišiády“ ďalšie obce. Z minulosti sú príklady, napríklad Čív i Santov, ktoré sa stali základným táborom výstupu. Najmä Čív so svojimi vinohradmi sa ukázal dobrým miestom na posedenie, opekanie, či popíjanie, jednoducho dobrým miestom pre vytváranie priateľstva. A také možnosti určite majú ďalšie pilišske (okrem troch spomenutých aj Kestúc, Huť, Senváclav) i okolité obce. Hodne účastníkov je už postarších, ťažšie sa im šplhá na vrch. Ale radi by sa stretnúť. Možno riešením by bola dvojkrokovosť, ranný výstup na Piliš a popoludňajšie stretnutie všetkých bez rozdielu pod Pilišom. Veď plešivec je aj druh liečivej rastliny; presnejšie plešivec karpatský (*Antennaria carpatica*) a Piliš je v Karpatoch taktiež. Výstup na Piliš je určite nielen liečivým, ale aj povzbudzujúcim prostriedkom na duše všetkých ľudí dobrej vôle.

Jozef Schwarz

Oslavy sedemdesiatin budapeštianskej slovenskej školy

Foto: Erika Trenková

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Slovenskej samospráve XX. obvodu.

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

B U D A P E S T I SZLOVÁK

A FŐVÁROSI SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT LAPJA
XXIV. ÉVFOLYAM 3. SZÁM 2019. JÚNIUS

Pünkösdi Rákoskeresztúron

Rákoskeresztúron a kerületi Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat szervezésében az idén is tartalmasan zajlott le a hagyományos pünkösdi ünnep.

A lelkes szervezők összehangolt és komoly munkája mellett a meghívott vendégek is igazán kitettek magukért. A szokatlanul rekkenő hőség sem marasztalta otthon a helybelieket és a szlovákok által lakott szomszédos településekről érkezett nagyszámú érdeklődőt.

A pünkösdhétfői eseményfolyam szlovák nyelvű misével vette kezdetét a Szent Kereszt templomban, amelyet meghívott vendégünk, Anton Štefánek, a párkányi Árpád-házi Szent Imre Hercege római katolikus templom kaplánja celebrált.

A misét követő ünnepi program a Pál Apostol Katolikus Általános Iskola és Gimnázium aulájában folytatódott. A zsúfolásig megtelt aula közönsége előtt a keresztúri Szlovák Asszonykóruson és a Táncegyüttesen, valamint a Fialicska Néptánccsoporton kívül tíz hagyományörző vendég együttes is bemutatkozott. A népes közönség nagy érdeklődéssel kísérte a hazai és a vendég csoportok, nevezetesen Galda Levente és Szentesi Zoltán, a nagytarcsai Rozmaring Néptánc Egyesület Gyermek Táncegyesülete, a cinkotai Hagyományörző Dalkör és a csömöri Báló Lipót Kulturális Egyesület Népdalkör, a pilisszentkereszti Közösségi Ház Táncegyüttese, a három maglódi együttes: a Férfikórus, a

Roszicska Hagyományörző Ének és Tánccsoport és a Kacamajka Szenior, valamint a Péteri Fialicska Népdalkör és a sári Rozmaring Asszonykórus fellépését. A lelkes publikum szünni nem akaró tartó tapssal jutalmazta az egyes településekről szemgyönyörködtető népviseletben érkezett hagyományörző együttesek előadását.

A színes pünkösdi programot izletes sztrapacska-vacsora zárta, ahol mind a fellépők, mind a meghívottak közösen pihenhették ki az izgalmakkal teli napot.

Fellépőinknek és kedves vendégeinknek is köszönjük a részvételt. Jövőre ismét találkozunk!

Sipiczky Márk

Együtt ünnepeltünk a Rozmaring Népdalkörrel

A hazai szlovákság hagyományörző közösségének egyik oszlopos tagja a Dabas-Sári Rozmaring Népdalkör, amely az idén április végén ünnepelte megalakulásának huszadik évfordulóját. Az ebből az alkalomból megrendezett ünnepségen részt vett a pestkörnyéki régió szlovákok lakta településeinek számos kulturális együttese, többek között a dabasi Bazsalicska Citera-zenekar, a Borovenka Néptánccsoport, az isaszegi Asszonykórus, a kistarcsai Pannónia Néptáncegyüttes Hagyományörző Csoportjának táncosai és a maglódi Roszicska Tánccsoport. Természetesen a mi csaptunk, a Rákoskeresztúri Szlovák Asszonykórus és Táncegyüttes is jelen volt, amely meg-

alakulása óta, immár két évtizede ápol szoros baráti kapcsolatokat a sáriakkal. Rendszeresen részt fellépünk egymás rendezvényein, ünnepségein.

A meghitt évforduló alkalmából számos üdvözlés érkezett a Rozmaring Népdalkör címére. Jókívánságait fejezte ki Kőszegi Zoltán, Dabas Város polgármestere, továbbá az Országos Szlovák Önkormányzatnak, a Dolina Pestvidéki Szlovákok Regionális Egyesületének és a Fővárosi Szlovák Önkormányzatnak a képviselői. Asszonykórusunk nevében Papné Polereczki Rozália, táncgyüttesünk nevében pedig legfiatalabb táncosunk, Babai Szonja kötött szalagot a Rozmaring Népdalkör „vándorbotjára”.

A színes, sodró lendületű műsort követően vacsora és táncos multság várta a fellépőket, a meghívottakat és a népes érdeklődő közönséget. A vacsora menüsorából természetesen a híres sári rétes parádé sem hiányozhatott. Az est fénypontját a népdalkör születésnapjához tartozó felszolgálása jelentette, amikor az összes résztvevő és a megjelent vendégek közös énekléssel kívántak boldog születésnapot a Rozmaring Népdalkörnek.

Említést érdemel még, hogy ezzel az alkalommal vette kezdetét a házigazdák által a jövőben évenkénti rendszerességgel megrendezni kívánt népzenei találkozó hagyománya.

Szilágyi Kristóf

Luther Márton nyomában – Zarándokút Pozsonytól Wittenbergig

Június elején Szpisák Attila tótkomlói evangélikus lelkész vezetésével egy többségében evangélikusokból álló kis csoport indult zarándoklatra Budapestről a Prága – Wittenberg – Bautzen – Pozsony útvonalon.

Az esti órákban érkezünk a cseh fővárosba és gyönyörködtünk a kivilágított Károlyhid és környéke nevezetességeinek látványában. Másnap délelőtt megkoszorúztuk Ján Kollárnak – aki 1819-től három évtizeden át volt a pesti evangélikusok lelki pásztorja – az Olsany temetőben található sírját. Ezt követően felkerestük a hét évtizeddel ezelőtt alapított prágai szlovák evangélikus gyülekezetet, ahol Marián Čop szuperintendens várt bennünket. A prágai ágostai hitvallású szlovák gyülekezet az Újvárosban található Szent Mihály Templomban működik. Ez az egyetlen lutheránus templom Prágában, amelynek a története a XII. századig nyúlik vissza. Az épület a XVIII. század végén került a német anyanyelvű evangélikusok birtokába. Napjainkban a szlovák mellett német és angol nyelven is tartanak istentiszteleteket a templomban. Említést érdemel, hogy 1913-ban, a Károly Egyetemen tartott előadásai után itt adott nagy sikerű orgonakoncertet Albert Schweitzer. Az esti órákban fejet hajtottunk Luther Mártonnak a templomban található egészalakos szobra előtt.

Utazásunk harmadik napjának programja a wittenbergi Luther-ház megtekintésével kezdődött, amely több mint 35 éven át volt Luther Márton életének és munkásságának a helyszíne. Itt lakott 1508-tól először szerzetesként, majd 1525-től a családjával. A ház 1883 óta áll nyitva a látogatók előtt. Ez a világ legnagyobb reformációtörténeti múzeuma. Mintegy ezer eredeti tárgy eleveníti meg a reformátor életét, családi hétköznapjait, életművének kihatását. A kiállított tárgyak között látható egy búcsúcédulás láda (1515), Luther szószéke, 95 tézise dán, holland és cseh fordításban, a tízparancsolat táblaképe, a kiátkozással fenyegető bulla, az első evangélikus énekeskönyv 1524-ből, az a tanácsnokhoz intézett levél, amelyben Luther azt kéri, hogy építsenek keresztény iskolákat, a nők is tanuljanak meg írni, olvasni, hogy megértsék a Szentírást.

A XVI. század végén Wittenbergnek mintegy 400 lakosa volt, az egyetemen pedig 2 ezer diák tanult, ami európai viszonylatban is rendkívüli arány. A Luther 1517 - Wittenberg 360 panoráma múzeum egy különleges, henger alakú építmény. Különböző megvilágításban láthattuk a középkori életképeket, a városi mesterembereket, a középkori hittérítők munkásságát.

Utolsó németországi napunkat Bautzenben (Budyšin) töltöttük. Csodaszép ékszerdoboz ez a város, a szorbok hazája, akiknek a nyelvében a szerb, szlovák, lengyel, cseh nyelv szóképzésével találkozhatunk. A szorb múzeumban megismerkedhettünk ennek a népcsoportnak az ősi hagyományaisal, a katolikus és az evangélikus hívők csodálatos népviseletével valamint a mindennapi életükhöz fűződő tárgyakkal. A szláv törzsek 1400 évvel ezelőtt telepedtek le a Balti tenger és a közép-németországi hegyvidék közötti területre. Nagy többségük asszimilálódott, elnémetesedett. Kivételt képeznek a luzsikai szorbok, akiket a németek Wenden névvel illetnek. Nagy

Foto: Hollósy Tiborné

gyak között látható egy búcsúcédulás láda (1515), Luther szószéke, 95 tézise dán, holland és cseh fordításban, a tízparancsolat táblaképe, a kiátkozással fenyegető bulla, az első evangélikus énekeskönyv 1524-ből, az a tanácsnokhoz intézett levél, amelyben Luther azt kéri, hogy építsenek keresztény iskolákat, a nők is tanuljanak meg írni, olvasni, hogy megértsék a Szentírást.

A XVI. század végén Wittenbergnek mintegy 400 lakosa volt, az egyetemen pedig 2 ezer diák tanult, ami európai viszonylatban is rendkívüli arány.

A Luther 1517 - Wittenberg 360 panoráma múzeum egy különleges, henger alakú építmény. Különböző megvilágításban láthattuk a középkori életképeket, a városi mesterembereket, a középkori hittérítők munkásságát.

Utolsó németországi napunkat Bautzenben (Budyšin) töltöttük. Csodaszép ékszerdoboz ez a város, a szorbok hazája, akiknek a nyelvében a szerb, szlovák, lengyel, cseh nyelv szóképzésével találkozhatunk. A szorb múzeumban megismerkedhettünk ennek a népcsoportnak az ősi hagyományaisal, a katolikus és az evangélikus hívők csodálatos népviseletével valamint a mindennapi életükhöz fűződő tárgyakkal. A szláv törzsek 1400 évvel ezelőtt telepedtek le a Balti tenger és a közép-németországi hegyvidék közötti területre. Nagy többségük asszimilálódott, elnémetesedett. Kivételt képeznek a luzsikai szorbok, akiket a németek Wenden névvel illetnek. Nagy

hagyományörzők. Minden évszakra megvannak a maguk szorb ünnepei.

Ellátogattunk a Szent Péter Dómba is, amelynek az érdekessége, hogy alacsony vaskerítéssel van megfelelve, ami azt jelenti, hogy a fél templomot az evangélikusok, a másik felét a katolikusok használták.

Szpisák lelkész úr itt felolvasta az evangéliumot, mi pedig a Tranosciusból elénekeltük az evangélikus himnuszt, a „Hrad přepevný jest Pán Bůh náš”. Az énekléshez a német turisták is csatlakoztak.

Utazásunk utolsó állomása Pozsony volt. Délelőtt a pozsonyi evangélikus diakóniai központ épületében fogadott bennünket Ivan Elko püspök úr. Hollerné Racskó Erzsébet asszony, az Országos Szlovák Önkormányzat elnöke tájékoztatást adott a magyarországi szlovák evangélikusok helyzetéről, a Rákóczi úti Luther-házról és templomról, a szlovák iskolákban folyó oktatásról, Szpisák Attila lelkész úr pedig a hazai evangélikus lelkészek helyzetéről.

A szociális szolgáltatások és nyugdíjas házból is vártak már minket. Ott egy 94 éves tótkomlói származású nénivel is beszélgettünk, aki tiszta elmével humorizált.

Hazautazásunk előtt idegenvezetőnk, egy szimpatikus hölgy, végig vezetett a pozsonyi a kis és nagy evangélikus templomon. Itt egy monumentális képen láthattuk Konstantin (később Cirill) és Metód megérkezését a Nagy Morva Fejedelemségbe, 863-ban.

Az öt nap alatt sok száz kilométert tettünk meg, de csodálatos élményekkel tértünk haza. Köszönet jár ezért Szpisák Attila lelkész úrnak, aki felejtethetlenné tette a jól szervezett és tartalmas ökumenikus zarándoklatunkat, valamint az Angyalföldi Szlovák Önkormányzatnak az utazáshoz nyújtott támogatásért.

Máténé Papucsek Klára